

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet SOU 2016:92 – Värna demokratin mot våldsbejakande extremism – Nationell samordning och kommunernas ansvar

Remissvar angående Värna demokratin mot våldsbejakande extremism - Nationell samordning och kommunernas ansvar

I huvudsak anser vi att förslagen i utredningen är goda. På grundval av pågående forskning vid Umeå universitet om just den lokala nivåns betydelse för att förebygga våldsbejakande extremism kan dock ett antal observationer göras och frågor ställas. Vi redovisar dessa – som företrädesvis gäller kopplingen mellan svensk krisberedskap och våldsbejakande extremism – i punktform nedan. Till att börja med kommenterar vi dock förslaget om att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) skall ta över samordningsansvaret.

MSB som ny nationell samordnare

I utredningen föreslås att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), ska ta över samordningsuppdraget att värna demokratin mot våldsbejakande extremism från och med 2018. Ett huvudargument som framförs är att MSB idag redan hanterar samhällets samtliga risker på en övergripande nivå och att detta då även bör inkludera riskerna med våldsbejakande extremism. Givet de argument som framförs i utredningen och i jämförelse med de andra aktörer som beaktats som möjliga för att ta över samordningen anser vi att valet av MSB är lämpligt. Då radikaliserings och våldsbejakande extremism i allt större utsträckning betraktas som frågor som faller inom ramen för området samhällsskydd och beredskap är MSB en högst relevant aktör för samordningsfrågorna.

Svensk krisberedskap och våldsbejakande extremism

Det är vår bedömning att det svenska arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism hittills utgått i stor utsträckning från en nationell nivå. De senaste två åren har den lokala nivån kommit att betonas allt mer. Dock menar vi att det kvarstår ett betydande avstånd mellan den nationella och den lokala nivån. Vi observerar även att den regionala nivån i stort har varit frånvarande i arbetet. Vi menar att det krävs ett mycket tätare samarbete mellan alla tre nivåer för att det förebyggande arbetet ska bli mer kraftfullt. Då det svenska krisberedskapssystemet är mycket decentraliserat och i stor utsträckning utgår från den lokala nivån, och där den regionala nivån beskrivs som ett nav i krishanteringsarbetet, anser vi att den föreslagna strukturen är lämplig för att få ihop de olika nivåernas arbete.

Vi instämmer alltså i de grundläggande perspektiv som utredningen för fram. Vid Umeå universitet pågår forskning, från ett krisberedskapsperspektiv, om just den lokala nivåns betydelse

för att skapa motståndskraft mot radikaliserings (finansierat av MSB, dnr 2016-488). På basis av intervjuer med lokala krishanteringsaktörer anser vi det dock nödvändigt att poängtera en rad utmaningar som vi ser.

- Det finns en osäkerhet hos lokala krishanteringsaktörer i kommuner om huruvida våldsbejakande extremism är en fråga som egentligen faller inom området samhällsskydd och beredskap.
- Säkerhetshandläggare/beredskapshandläggare i kommuner upplever att Länsstyrelsen hittills i princip varit frånvarande i arbetet med att motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism. Detta har skapat en förvirring då Länsstyrelsen annars har en mycket central roll i svensk krisberedskap.
- Länsstyrelser antas bli nya motorer i arbete mot våldsbejakande extremism men frågan som bör ställas är: vilken kunskap och vilka resurser finns tillgängliga för denna omfattande och nya uppgift? Med största sannolikhet varierar nuvarande kunskapssituation över landet men vad gäller norra Sverige är det vår uppfattning att kommunerna har en större erfarenhet av att arbeta med dessa frågor jämfört med Länsstyrelsen. Detta är intressant utifrån perspektivet att Länsstyrelsen ska stödja kommunerna. Då den nya strukturen ska permanentas redan 2018 ser vi därför behov av kunskapsinsatser.
- Säkerhetshandläggare/beredskapshandläggare i kommuner anser att de är osäkra på vad den nationella nivån har att erbjuda i termer av stöd för deras lokala arbete.
- Vi noterar att utredningen vid flertalet gånger betonar att det finns en osäkerhet/begränsad kunskap hos kommuner när det kommer till olika extremistiska miljöer. Med andra ord kopplas kunskapsgapet till främst de lokala aktörerna. Det betonas också flertalet gånger att forskningen behöver "paketeras på rätt sätt" så att olika aktörer kan tillgodogöra sig kunskapen på ett enkelt sätt. Vi vill poängtera, baserat på vår egen forskning, att kommuner också ger uttryck för att det finns ett behov av att kvalitetssäkra föreläsare och andra typer av kunskapsresurser. Vi befinner oss med andra ord i ett mycket aktivt kunskapsinhämtande. Här kan det inte nog betonas att det inte enbart handlar om att kunskapen ska tas emot på rätt sätt den ska även produceras och förmedlas på ett stringent sätt.
- Av utredningen framgår det tydligt att mycket arbete har genomförts på ett framgångsrikt sätt de senaste två åren. Samtidigt betonas det lika ofta att kommunerna står inför en rad utmaningar, många gånger kopplas dessa utmaningar till kunskapsbehov och osäkerhet för att göra fel etc. Det är beskrivningar som mycket väl är adekvata dock saknar vi en diskussion om kommunernas faktiska förutsättningar att arbeta lokalt med frågor kopplat till våldsbejakande extremism. Vi vill betona denna observation då det har stor relevans ur ett krisberedskapsperspektiv. I många kommuner är resurserna oerhört knappa vad gäller krisberedskap och ibland har endast en person krishanteringsfrågorna på sitt bord.
- Utredningen menar att krisberedskapen i Sverige går mer mot att även omfatta sociala risker och vi delar denna uppfattning. Det är vår bedömning att just denna utveckling behöver adresseras av den kommande samordnaren (MSB). Även om svensk krisberedskap utgår från en s.k. all-hazard approach, eller ett allrisk perspektiv, menar vi ändå att traditionella utmaningar som naturkatastrofer delvis skiljer sig åt från de sociala risker vi idag ser. Det finns därför ett direkt behov av en djupgående diskussion om vad det innebär att olika krisberedskapsaktörer, i allt högre grad och mer systematiskt än innan, också ska hantera sociala risker. Vi måste påminna om att ett allrisk perspektiv inte betyder att det per automatik finns en kapacitet att hantera alla typer av risker.

Våldsbejakande extremism en fråga för området samhällsskydd och beredskap – behov av vidare krisberedskapsforskning

En av MSB huvuduppgifter enligt utredningen är att initiera och följa forskningen på detta område. Vi ser ett stort behov av framtida forskning som undersöker vad våldsbejakande extremism betyder inom ramen för krisberedskap.

Vi noterar här att det framhålls i utredningen att de bärande elementen i Samordnarens strategi är demokrati och risk. Detta är också dessa element, eller perspektiv, som ofta framkommer i pågående forskning. Vi menar till och med att det råder en form av dragkamp i forskningslitteraturen om huruvida våldsbejakande extremism ska förstås utifrån risker och olika riskidentiteter eller om våldsbejakande extremism snarare främst ska bemötas utifrån demokratistärkande åtgärder. Även om det ena inte behöver utesluta det andra tycker vi oss ändå se en bestående spänning mellan dessa perspektiv och den återfinns inom såväl internationell och svensk forskning. Den stora frågan vi ställer oss efter att läst utredningen är; var finns den nationella och internationella krishanteringsforskningen? Om Sveriges nationella samordning ska utgå från MSB och alltså ske inom ramen för krisberedskapssystemet är det viktigt att detta också avspeglas och har sin grund i relevanta vetenskapliga discipliner. Vi ser således ett behov av studier som både behandlar våldsbejakande extremism och krisberedskap. Här anser vi att vi står inför en utmaning då de flesta krishanteringsforskare inte har ett empiriskt fokus på våldsbejakande extremism eller andra antagonistiska kriser (utan snarare naturkatastrofer eller tekniska olyckor). Flertalet av de tongivande forskarna i Sverige vad gäller radikaliserings- och våldsbejakande extremism, å andra sidan, har inte nödvändigtvis en erfarenhet av svensk krisberedskap och dess specifika förutsättningar.

Remissvaret har utarbetats av postdoktor Veronica Strandh och docent Malin E. Wimelius, båda vid Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet.

Samhällsvetenskapliga fakultetens dekan Ulrika Haake har fattat beslut i ärendet efter föredragning av fakultetssamordnare Åsa P Isaksson.

För Umeå universitet och den Samhällsvetenskapliga fakulteten

Ulrika Haake
Dekan

Åsa P Isaksson
Fakultetssamordnare